

THEOLOGIÆ NATURALIS PRIMA PARS
DE EXISTENTIA DEI

Circa existentiam Dei duo inquirenda sunt : 1° utrùm ratione probari possit et debeat? 2° quibus argumentis?

CAPUT I

DE DEMONSTRABILITATE EXISTENTIÆ DEI

8. *Notio Dei.* Nomine Dei intelligitur *ens quoddam necessarium, ab æterno et a seipso existens, mundi efficiens causa, et infinitè perfectum.*

9. *Errores.* Porrò circa demonstrabilitatem existentie Dei triplex est philosophorum sententia. Alii putant rationem humanam imbeciliorem esse quam ut viribus propriis certò assurgere possit ad existentiam Dei; unde volunt eam revelatione et traditione a nobis cognosci; ita *Traditionalistæ*, inter quos Pascal, Beautin et Ventura. — Alii, nimirum *sensualistæ*, negant Deum a ratione humanà posse attingi, propterea quia hæc tota in sensibilibus occupatur. Cum quibus sentiunt hodierni *positivistæ*, qui de Deo profitentur *agnosticismum*.

Alii e regione adversantes, arbitrantur existentiam Dei nullà demonstratione indigere; ita *Ontologistæ*, juxta quos, Deum immediatè intuemur; fautores idearum *innatarum*,

juxta quos, idea Dei est naturaliter a Deo nobis infusa; patroni scholæ *sentimentalisticæ*, qui docent Deum a nobis non tam ratione, quàm *sensu* quodam arcano immediatè attingi vel potius tangi. Hanc ultimam opinionem propugnauerunt Jamblicus et Jacobi, nec ab eà multum abhorrent Thomassin (1) et Gratry. — Omnes isti philosophi opinantur probationes in existentie Dei gratiam afferri solere, non ut *inveniatur* a nobis, sed ut habeatur *illustrior*.

At nobiliores philosophi *media viâ* incedunt, putantque Dei existentiam ratione probari *posse simul ac debere*.

10. PROP. 1^a: *Existentia Dei ratione solâ certò cognosci ac probari potest, sine revelationis adminiculo.*

I. *Prob. indirectè.* Nam cum Traditionalistarum, tum Sensualistarum systema nullo innititur *fundamento*, ut in Ideologia (n. 183, 188.) ostendimus.

II. *Directè*, ac multiplici quidem argumento, sive ex auctoritate, sive ex ratione desumpto.

1° *Ex auctoritate.* Rem *definiuit* Concilium Vaticanum : « Si quis dixerit Deum unum et verum, Creatorem et Dominum nostrum, per ea quæ facta sunt, *naturali* rationis « humanæ lumine certò cognosci non posse, anathema sit. » (*Constit. dogm. de fide cath.*, sess. 3, canones, n. 1, § 1).

Declaratur Scriptura Sacra « Vani sunt omnes homines « in quibus non subest scientia Dei; et *de his quæ videntur* « *bona*, non potuerunt intelligere eum qui *est*, neque operibus attendentes, agnoverunt quis esset artifex... A *magnitudine* enim speciei et creaturæ cognoscibiliter poterit « Creator horum videri. » (*Sapient.*, c. 13, v. 1, 5). « *Invisibilia* Dei a creaturâ mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque Ejus virtus, et « *Divinitas*, ita ut sint *inexcusabiles* (ethnici philosophi), « quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt. » (*Ad Rom.*, c. 1, v. 20-21). Atqui vani, seu stulti et inexcusabiles non essent qui ex mundo ad ejus Conditio-

(1) « *Supra* vim intelligendi est sensus quidam arcanus, quo Deus tangitur magis quàm cernitur aut intelligitur. » (*Dogm. theol.*, c. 9).

rem non assurgunt, nisi ex existentia creaturæ existentia Creatoris inferri posset ac deberet.

2° *Ex ratione.* Quippe, ut notat D. Thomas, « Philosophi « rationibus *irrefragabilibus* hanc veritatem (exist. Dei) *naturaliter* probaverunt (*Qq. dispp. de Ver.*, q. X, a. 12, c). » Recentes etiam increduli non pauci existentiam Dei ex solâ ratione pro certâ habent.

Insuper, adversa opinio *falsa* trahit *consectaria*. Si enim cum rationalistis ex revelatione non licet argumentari, at cum omnibus argumentari fas est ex ratione, cui, ut ait D. Thomas, omnes homines assentire coguntur. Præterea jam sequeretur vel revelationem esse *absolutè* necessariam, vel homines fuisse creatos sine possibilitate cognoscendi suum auctorem. Sed neutrum asseri potest.

Attamen ut in Logicâ (n. 92) monuimus cum Angelico Doctore, perutilis, imò *moraliter* necessaria est revelatio, ut cognitio Dei apud homines sit *promptior, communior* atque *certior*. *Confirmatur* erroribus in quos inciderunt omnes philosophi qui de divinis disserere voluerunt, prætermisâ revelatione.

14. PROP. 2^a: *Existentia Dei non est nobis intuitivè evidens, sed indiget demonstratione.*

I. *Prob. indirectè.* Nam ontologismi, idearum innatarum, necnon sentimentalisticæ scholæ opiniones non tantùm falso nituntur *fundamento*, ut declaratum fuit in Logicâ (n. 136) et Ideologiâ (n. 186, 187), verùm etiam admodum periculosæ dicendæ sunt. Quippe theoria sensûs interni ac divini existentiam Dei reponit in sensu *variabili, instinctivo* et merè *subjectivo*, cujus existentiam conscientia minimè testatur. — Item, plerique homines de existentia Dei dubitandum esse censerent, si doceretur eam a nobis admitti ob visionem Illius, vel infusam quamdam ideam. Hæc enim gratis assentuntur, pugnantque cum hominis naturâ et conscientia.

II. *Prob. directè.* Duplicis duntaxat generis veritates a nobis intuitivè apprehenduntur sine ullâ ratiocinii operâ, nimirum *facta* seu interna, seu externa, et *prima* principia. Nam priora conscientia et sensus interni vel externi intuen-

tur immediatè, posteriora verò sine ratiocinio percipit intellectus, statim notis terminis. Cætera autem omnia, ob animi nostri imbecillitatem, non nisi ratiocinationis calculo nobis attingere licet. Porrò existentia Dei nec ad phænomenorum sensilium, nec ad primorum principiorum genus pertinet.

Constat 1um; quia licèt Deus in nobis immediatè agat, tamen actionem ejus conscientia non experimur.

Constat 2um; quanquam enim Deus est veritas primitiva in ordine *ontologico*, seu *quoad se*, non tamen in ordine *psychologico*, seu *quoad nos*, cùm rationis nostræ vim transcendat.

Et sanè Illius essentia continet existentiam, sicut in judiciis analyticis, subjectum in suo conceptu implicat attributum; sed essentiam subjecti *Deus* non apprehendimus intuitivè, unde nec intuitivè videmus in eo attributum *existentia* contineri (1).

Confirmatur, quia veritates primitivæ simul intelliguntur ac proponuntur, notis semel terminis. Sed non ita se habet existentia Dei, quoad nos; non enim satis est Deum nominare ut statim eum existere videamus.

12. *Corollarium.* Probatio illa existentia Dei, non *defectum*, imò contra *excessum* ejus intelligibilitatis, et nostræ solùm rationis imbecillitatem argui. Porrò *necessaria* dici debet ætate hac nostrâ, cùm a nonnullis vel ut dubitabilis habetur, vel rejicitur omnino, vel nomine tenus admittitur. Unde operæ est fundamentum ejus ritè statuere et ab adversariorum objectionibus vindicare.

13. *Obj.* SS. Patres ideam *Dei* animo nostro *insertam*, sive *inseminatam* esse dixerunt.

R. SS. Patres unanimi consensu docuerunt hominem ad Deum per creaturas, veluti per *scalam* quamdam, ascendere,

(1) Ad rem S. Thomas: « Hæc propositio: *Deus est*, quantum *in se est*, per se nota est, quia prædicatum est idem cum subjecto; Deus enim est suum esse. Sed quia nos non scimus de Deo *quid est*, non est nobis per se nota, sed indiget demonstrari per ea quæ sunt magis nota *quoad nos*, et minus nota *quoad naturam*, scilicet per effectus. » (1^a, q. 2, a. 1, c).

et argumentum illud centies inculcaverunt; ergo verbis quæ obijciuntur nihil aliud sibi voluerunt nisi nos ex mundanarum rerum existentia ad Deum sponte assurgere ipsoque rationis sinceræ *naturali* impetu; sicque ideam Dei esse innatam *potentiâ et habitu*, ut ait S. Bonaventura, non tamen *actu*. Porro quæ spontaneo luminis naturalis usu apprehenduntur, naturaliter animæ *indita* dici solent. Hoc sensu D. Thomas: « Omnibus naturaliter insitum est, unde *possunt* pervenire ad cognoscendum Deum esse. » (*Qq. disp. de Verit.*, q. 10, a. 12, ad 1).

CAPUT II

DE NATURA ARGUMENTORUM QUIBUS EXISTENTIA DEI PROBARI POTEST

14. *Status quæstionis*. Ex dictis in Logicâ (n. 294) duplex est demonstrationis genus, scilicet *a priori* et *a posteriori*. Prior obtinet cum aliquid probatur *ex ipsius causâ, vel intrinsicâ ratione*, posterior autem, e contrario, cum probatur *causa per ejus effectum*.

A demonstratione *a priori* potius nomine quam *re* discrepat ea quam recentes vocant *a simultaneo*. Hæc porro in eo est ut ex *ideâ* alicujus rei, *existentia* ejus inferatur, et *simul* ac menti occurrit *idea* rei, occurrat etiam ejus *realitas*.

Porro, perspicuum est existentiam Dei demonstratione *a priori* propriè dictâ probari non posse, cum, ex unâ parte, causam sui non habeat, et, ex alterâ parte, rationem ejus *intrinsicam* seu *essentiam* immediatè non apprehendamus, ut probatum est contra Ontologistas (*Anthrop.*, n. 187).

Restat igitur inquirendum utrum probari possit a *simultaneo*, an a posteriori duntaxat.

ARTICULUS I

Utrum existentia Dei probari possit a simultaneo.

15. Quæstio inter philosophos disputatur; affirmant recentes plures cum S. Anselmo, Cartesio et Leibnitio; negant scholastici omnes (Cf. S. Thom., 1^a, q. 2, a. 1, ad 2), et recentes quidam, inter quos Balmès (*Philos. fondam.*, t. 3, l. X, c. 1, n. 8).

16. **Assertio**: *Existentia Dei probari nequit a simultaneo*. Probatum quia talis demonstratio implicat transitum ex *genere ad genus*, scilicet transitum ex ordine *ideali* ad ordinem *realem*. Et ratio est quia adversarii sumunt pro initio suæ demonstrationis solam *ideam* Dei, ex quâ inferre volunt *realem* ejus existentiam. At verò attributum nequit esse alterius conditionis seu ordinis ac subjectum. Ubi ergo subjectum ponitur in ordine merè *ideali*, ut fit in casu, attributum in eodem quoque ordine versetur necesse est; sicut ergo ex *ideâ* circuli mathematici non eruunt nisi proprietates *ideales*, ita ex *ideâ* subjecti Deus inferre non licet nisi attributa ordinis *idealis*.

Nec obijciatur *ideas* nostras esse *objectivas*, ac proinde vi *ideæ* Dei, ejus existentiam merito concludi.

Nam facilis est *distinctio*. Omnis *idea* est *objectiva*, i. e. repræsentat aliquod objectum *ideale* vel *reale*, *conc.*, repræsentat necessariò objectum *reale*, *neg.*; v. g. *ideæ* circuli et *aliæ* *ideæ* *abstractæ*, si per seipsas *a priori* considerentur, non designant aliquid in naturâ existens, sed quid merè *ideale*. Ita porro in casu, se habet *idea* Dei, si tantum in suo conceptu inspiciatur (1).

(1) En argumenta quæ usurpant, ex *ideâ* Dei, S. Anselmus, Cartesius et Leibnitzius.

1° Argumentatio S. Anselmi: Nominem Dei omnes intelligunt id quo majus cogitari nequit. Porro, id quo majus cogitari nequit, existit non tantum in intellectu, verum etiam extra intellectum. Si enim in intellectu tantum, non autem revera existeret, non esset id quo majus cogitari nequit. Nam majus est id quod existit in re et in intellectu, quam id quod